

Пропозиції

до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» щодо врегулювання деяких питань виплати допомоги по безробіттю внутрішньо переміщеним особам передпенсійного віку (за рік до досягнення відповідного віку) за відсутності підтверджуючих документів наявності страхового стажу у період дії воєнного стану в Україні» (реєстр. № 11129 від 26.03.2024 р.)*

Метою законопроекту, як зазначено у пояснювальній записці¹, є забезпечення права внутрішньо переміщених осіб передпенсійного віку на отримання допомоги у випадку безробіття за відсутності підтверджуючих документів наявності страхового стажу у період дії воєнного стану в Україні.

Проектом Закону пропонується внести зміни до пункту 3³ Розділу VIII «Прикінцеві положення» Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», якими передбачити: отримання з державних реєстрів та інформаційних баз відомостей про періоди страхового стажу, трудової діяльності, заробітну плату (дохід) внутрішньо переміщених осіб передпенсійного віку для призначення їм допомоги по безробіттю у разі відсутності підтверджених документів у таких осіб здійснює страховик; у випадках нездійснення дій страховиком щодо отримання необхідних відомостей допомога по безробіттю призначається цим особам у мінімальному розмірі, а загальна тривалість виплати допомоги не може перевищувати 360 календарних днів.

Ініціативи, спрямовані на удосконалення законодавчого регулювання у соціальній сфері, зокрема виплати допомоги по безробіттю внутрішньо переміщеним особам передпенсійного віку (за рік до досягнення відповідного віку) за відсутності підтверджуючих документів наявності страхового стажу у період дії воєнного стану, є актуальними.

Зауваження концептуального характеру. Як зазначено у висновку Міністерства фінансів України до законопроекту² від 9 квітня 2024 року, ці питання вже врегульовані, а тому прийняття законопроекту є недоцільним. На думку фахівців, нині допомога по безробіттю особам передпенсійного віку з числа внутрішньо переміщених осіб у разі відсутності відомостей про періоди трудової діяльності, заробітну плату (дохід) та страховий стаж здійснюється у мінімальному розмірі протягом не більше 360 календарних днів.

¹ Пояснювальна записка до проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» щодо врегулювання деяких питань виплати допомоги по безробіттю внутрішньо переміщеним особам передпенсійного віку (за рік до досягнення відповідного віку) за відсутності підтверджуючих документів наявності страхового стажу у період дії воєнного стану в Україні № 11129 від 26.03.2024 р. Картка законопроекту. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43864>

² Експертний висновок Міністерства фінансів України від 09.04.2024 р. до законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» щодо врегулювання деяких питань виплати допомоги по безробіттю внутрішньо переміщеним особам передпенсійного віку (за рік до досягнення відповідного віку) за відсутності підтверджуючих документів наявності страхового стажу у період дії воєнного стану в Україні» № 11129 від 26.03.2024 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukraini-pro-zagalnoobovyazkove-derzhavne-sotsialne-strakhuvannya-na-vipadok-bezrobittya-shchodo-vregulyuvannya-deyakikh-pitan-viplati-dopomo>

Така позиція аргументується наступним чином. Відповідно до Порядку надання допомоги по безробіттю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 № 735 «Про особливості реалізації державної політики у сферах зайнятості та загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття під час воєнного стану та після його припинення або скасування»³, порядок інформаційної взаємодії для отримання відомостей, необхідних для призначення допомоги по безробіттю внутрішньо переміщеним особам, які не мають підтвердних документів, визначається у договорі інформаційної взаємодії між Державною службою зайнятості (яка виконує функції виконавчої дирекції Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття) та Міністерством внутрішніх справ України, Міністерством соціальної політики України, Державною міграційною службою України, Державною прикордонною службою України, Пенсійним фондом України.

Водночас згідно з абзацом восьмим частини четвертої статті 7 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»⁴, взята на облік внутрішньо переміщена особа, яка не має документів, необхідних для надання статусу безробітного, отримує статус безробітного без вимог, що застосовуються за звичайної процедури. До отримання документів та відомостей про періоди трудової діяльності, заробітну плату (дохід), страховий стаж допомога по безробіттю таким особам призначається у мінімальному розмірі, встановленому законодавством на випадок безробіття.

Відповідно до абзацу шостого пункту 3³ «Прикінцеві положення» Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття»⁵, для осіб передпенсійного віку (за рік до досягнення відповідного віку та за наявності необхідного для призначення пенсії за віком страхового стажу) тривалість виплати допомоги по безробіттю не може перевищувати 360 календарних днів.

Враховуючи викладене, вважаємо, що положення поданого для розгляду законопроекту дублюють чинні законодавчі норми, якими врегульовано це питання. На наш погляд, доповнення пункту 3³ Розділу VIII «Прикінцеві положення» Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» новим абзацом («отримання відомостей стосовно осіб...») є зайвим, оскільки порушує внутрішню логіку статті.

Законодавець, пропонуючи покласти на страховика функцію отримання з державних реєстрів та інформаційних баз відомостей про періоди страхового стажу, трудової діяльності, заробітну плату (дохід) внутрішньо переміщених осіб передпенсійного віку для призначення їм допомоги по безробіттю, водночас

³ Про особливості реалізації державної політики у сферах зайнятості та загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття під час воєнного стану та після його припинення або скасування: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 № 735. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-osoblivosti-realizaciyi-derzhavnoyi-politiki-u-sferah-zajnyatosti-ta-zagalnoobovyazkovogo-derzhavnogo-socialnogo-strahuvannya-735-210622>

⁴ Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

⁵ Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text>

вносить і положення про те, що «у разі не здійснення дій страховиком ..., допомога по безробіттю призначається таким особам у мінімальному розмірі, а загальна тривалість виплати такої допомоги не може перевищувати 360 календарних днів». Іншими словами така допомога буде виплачуватися цій категорії осіб у будь-якому випадку.

На недоцільність такого підходу звернув увагу Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин, який на своєму засіданні 2 квітня 2024 року (протокол № 102)⁶ зазначив про те, що «у законопроекті міститься норма, згідно з якою у разі не здійснення дій страховиком щодо отримання відомостей стосовно внутрішньо переміщених осіб передпенсійного віку або встановлення відсутності таких відомостей, допомога по безробіттю призначається таким особам у мінімальному розмірі, а загальна тривалість виплати такої допомоги не може перевищувати 360 календарних днів. За такого формулювання існує ризик навмисного не здійснення страховиком дій щодо отримання відомостей стосовно внутрішньо переміщених осіб передпенсійного віку, оскільки в такому разі він сплачуватиме зазначену допомогу у мінімальному розмірі. Варто зазначити, що загальне правило для всіх громадян України передпенсійного віку, які звернулися за допомогою по безробіттю під час дії воєнного стану (абзац шостий пункту 3-³ Розділу VIII «Прикінцеві положення» Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття»), не прив'язується до мінімального розміру допомоги. У зв'язку з цим в законопроекті доцільно передбачити саме обов'язок здійснення дій страховиком щодо отримання відомостей стосовно внутрішньо переміщених осіб передпенсійного віку з метою забезпечення їм виплат справедливого розміру, виключивши формулювання «у разі не здійснення дій страховиком...».

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*

⁶ Висновок Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43864>